ԹԻՎ 25 ՀԱՅԿ ՐԻՃԷՊ Ա — 1877 ՅՈՒԼԻՍ 7 ԲԷՆՃԵՆԻՀ — ԱՌԱՋՈՒՆԿ ՅՈՒԼԻՍ 19 Ն. 1709

ՄԷՃՄՈՒԱՑ

ՀԱՎԱՏԻՍ

Գին 50 փարա դայիմ

Գին 50 փարա դայիմ

ՍՕՆ ՀԱՎԱՏԻՍԼԷՐ

ԻԹԱԼԻԱ

Րօմա, 18 յուլիս

Ինկիլթէրրա կէլիպոլու

(Հետամուտ)

Մեր մոգիտի ձեռագրի

ԴԻՄԱԽՈՏՄԵՑԻՆ ԴԻՊ ԱՐ ԼՈՂՈՒՐՔ

—

(Տե՛ս թ.)

Մեր մոգիտի ձեռագրի մեջ գտնվող հետևյալ հատվածը, որ գրված է 1854 թվականին Մարմարայի ծովեզերքի մի գյուղում, հետաքրքրություն է ներկայացնում նրանով, որ ցույց է տալիս, թե ինչպես Ռուսաստանի հարավային գավառներում ինչպես ռուսերեն, այնպես էլ հայերեն գրագիտությունը ինչպիսի դեգերումներ է ունեցել։ Ինչպես գրում է հեղինակը, գյուղում 300 տուն հայ է ապրել։ Գյուղի բնակիչները զբաղվել են գյուղատնտեսությամբ։ Գյուղի մոտ գտնվող անտառներում հանդիպում են գայլեր, գազաններ։ Գյուղի մոտ գտնվող գետակի ափերին հանդիպում են գայլեր

ԳԱՂԹԱՏԻՊԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

(Հարցազրույց Մ. Ղազարյանի հետ)

Մեր գաղթականությունը ինչպես հայրենիքում, այնպես էլ գաղթավայրերում, ունի իր հոգեբանությունը, որ ինքնուրույն ուսումնասիրության նյութ է։ Գաղթականությունը

յէթատէն պաշէրճա միւրատը, մէրզու-մէ Մարիա իլէ էվլէնմէք, վէ վալի-տէսինին զէնկինլիկինէ սահիպ օլմագ լէգտան իպարէթ պուլունմուշ տուր։

(Տեվամ)

(Խալիմեէ միւթասարրիֆլիղընտան յու-նիս 4.)

Ռէուֆ բաշա հազրէթլէրի պու կիւն սաաթ սէքիզտէ Դիրտիշ թարաֆը-նա կիթմիշ, վէ սիւվարի միրիլիվա-ը Մէհէմմէտ Մուխլիս բաշա Եէ-նի Զաղրաեա կէօնտէրիլմիշ իտի։ Իշ-թէ միւշարիւէյհին եանքնտան շիմտի կէլէն զապթիեէլէրին իֆատէսինէ նա-զարէն, պու կիւն սաաթ եէտիտէն օնա գատար Սիւլէյման պէյ ըֆա-գաթընտաքի ասաքիր վէ տէօրթ սահ-րա թօրունուն տիւշմէնէ Դիրտիշ էօ-նիւնտէ պիթ թէսատիւֆ հարպա թու-թուշարագ, նիհաեէթ տիւշմէն ինհի-զամ իլէ բիւճաթա մէճպուր օլմասը իւզէրինէ, թէճավուզ էյլէտիկի Խային քէօյիւ պօղազընը իլէրուսինէ գա-տար սիւրիւլտիւկիւ, վէ ասաքիրի Շահանէ պիր մէվգբի միւնասիպ ինթի-խապըյլա, թօրլարը եէրլէշտիրիպ, պիրազ թէնէֆֆիւս իտէճէյի սըրատա, տիւշմէն եօգարըտան քիւլլիեէթլի բիեատէ վէ սիւվարի իլէ ասաքիրի շահանէ իւզէրինէ քէմալի սիւրաթ վէ շիտտէթլի հիւճում իտէրէք, ասքե-րին վէ թօրլարըն էթրաֆընը սարմագ խթէմիշ իսէ տէ, իբի սաաթ գատար մուգապէլէ իլէ, ասաքիրի շահանէ հարպ իտէրէք, թօրլարըմըզ գուվվէ-թիյլէ տիւշմէն ֆէնա պիր հալտէ պօ-զուլուպ, զիեատէսիյլէ թէլէֆոթա ուղրատըլարագ, մուհարէպէեէ խի-թամ վէրիլմիշ, վէ իշպու մուհարէպէ էօնասընտա Ռէուֆ բաշա հազրէթլէրի օրաեա մուվասլէթ իտէրէք, հարպըն թաթիլինտէն ասնրա ասաքիրի շահա-նէ վէ թօրլարը օ ճիվարտա տիկէր կիւզել պիր նօգթաեա եէրլէշտիրիլմիշ, վէ տիւշմէն Խային քէօյ պօղազընը իշէրիսինէ կիթմիշ օյտուղու կիպի, միւմանիլէյհ Մէհէմմէտ Մուխլիս բա-շանը կէօնտէրտիկի թահրիրաթտա, սաաթ տօգուզտա իւչ եիւզ Մօսդօֆ գազազը կէլիպ, շըմէնտֆէր խաթ-թընը պօզմագ, վէ թէլէկրաֆը գաթթ իթմէք իսթէմիշլէր իսէ տէ, պիզիմ թարաֆտան պիր մըզտար բիեատէ, վէ սիւվարի կէօնտէրիլէրէք, պիր գաշ թօր աթըլարագ Գազազլար ֆիրար էյ-լէտիկի մուհարրէր տիր։

* * *

Մէճիտինէնին վէ Ռէսմիէնճէնին թուէլիեէ իտիմէսի հազգընտա պու կիւնքի Լա Թիւրքիտէ պէր վէճհի ա-թի մալիւմաթ կէօրիւմիշ տիր.

Ժէնէրալ Զիմմէրմանը թահթը գօ-մանտասընտա պուլունան Ռուս օրտու-սու, յուլիսին 1/13 իւնճիւ ճումաա կիւնիւ Մէճիտիէեէ վասլ օլմուշ տուր։ Շէհրի մէզգուրուն Օսմանը միւսթահ-ֆըզ ասաքիրի, քէնտիլէրին սայըճա աղ օլմալարըյլա, տիւշմէնին, էքսէրի-սի ֆրիւպ ճինսինտէն օլմագ իւզրէ 250 բարէ թօրույա 50 000 քէշիտէն միրէքքէպ օլան պիր օրտուսունա մուխալիֆէթ իտէմէեէճէկինի անլաեա-րագ, օ կիւնիւ սապահլրեէն էվլահա վէ էշեալարը.յլա շէհրի մէզքիւրտէն չէքիլմիշլէր տիր։ Մէճիտիեէ զապթ օլունուր օլունմազ, տիկէր պիր Ռուս գօլու Մէճիտիեէ գօլույլա պիրլէշմէք իչին, Պապա տաղրան հարէքէթ իտէ-ճէկ իտի։ Թէէմին իտիլտիկինէ կէօ-ռէ, պու յօլարտան պիրի, Սիլիսթրէ-եէ տօղրու իլէրլէտիկի հալտէ, տիկէ-րի տախի Վարնա իլէ Շումնու արա-սընտաքի եօլլարը քէսմէք նիեէթիյլէ, Վարնա տէմիր եօլունա վասլ օլմագ իչին ճէնուպ թարաֆը եօլունու էլէ ալմագ իտի։

Ռէօսթէնճէ մէմուրիյն վէ Միւսլի-ման էֆալիսի, ճումաա ագշամը շէհրը մէզգուրտան չըդմըշլար տըր։ Պուն-լարըն հարէքէթինի միւթէագիպ, Բա-ըիտ նամ Ինկիլիզ պէյլիք վարօրու, Զայֆէսինտէն պիր գըսմընը գարաեա չըգարմըշ, վէ Լիման միւտիրի Մ. Ն. Մաքի 100 քիշիտէն միւրէքքէպ պիր միլլէթ ասաքիրի թէչքիլ իտիպ, պունլար Ինկիլիզ թայֆէլէրի իլէ պէ-րապէր, շէհրին էմրի մուհաֆազասը-նը տերիւհտէ էյլէմիշլէր տիր։

Ռէօսթէնճէ էֆալիսի քէնտի քէն-տիլէրինէ գալընճա, ալաֆրանկա յու-լիս օն պէշինճի բազար կիւնիւ, Ժէնէ-րալ Զիմմէրմանա պաղը մէպուս կէօն-տէրմիշլէր տիր։ Մ. Նիգօլա Մաքրի վէ Մ. Շ. Սթեանովիչտէն թէրքիպ օլունան շու մէպուսլարը վազիֆէսի, էֆալի նամընա վէ արզը միւթավասթ նիշանէսի օլմագ իւզրէ, ատէթտէն օ-լան էքմէք վէ թուզ թագտիմ իթմէք իտի։

Ժէնէրալը միւմայիլէյհ, Ռէօսթէնճէ մէպուսլարընը հիւսնի սուրէթլէ գա-պուլ իլէ, անլեր իլէ ուղուն միւատէթ իթալեանճա կէօրիւշտիւ։ Անլաշըլը-ղընա կէօրէ, Ժէնէրալ Զիմմէրման պիր չօգ լիսանլար իլէ թէքելլիւմ իթմէք-տէ տիր։ Ախշամ իւզէրի, Ժէնէրալը միւմայիլէյհ, գօնթ Օրլօֆուն օղլու-նուն թահթը գօմանտասընտա օլարագ, Ռէօսթէնճէեէ 800 Գազազտան միւ-ըէքքէպ պիր պէօլիւք սէվգ իյլէմիշ տիր։ Շէհրին զապթ օլունմասընը-ն ֆէրտասը կիւնիւ, պէօլիւք գօման-տանը, մէմուրիյնի միլլիեէ վէ պէլէ-տիեէնին ինթիխապը իչին, էֆալիյի մէճլիսէ սավէթ իթմիշ տիր։

Ռուս զապիթան վէ ենֆէրաթը եէտ-լէրինտէ պօլ ագճէ օլուպ, եիւզլիւք գայմէլէրի ատէթա հիսապ տախի իթմէեէրէք սարֆ իտիեօրլար։ Վէ պու գայմէլէրի ալթունա թէպտիլ իչին պիր խահիշ կէօսթէրիպ, իւչ եիւզլիւք գայմէ վէրիպ, պիր երկիրմի ֆրանգ-լըգ ալբեօրլար։ Պու խուսուս մահէլի սարրաֆլարընա պաղը կէօնա շիպ-հէյի մուճիպ օլմուշ իսէ տէ, մուախ-խարէն մէզքիր գայմէլէրին, ալքնա քեամիլէն պէնզէտիկինէ իգնա օլմուշ-լար տըր։

Բարիա նամ Ինկիլիզ պէյլիկ վարօ-րու ալաֆրանկա յուլիս 16 տա Ռէօս-թէնճէ լիմանընը թէրք իտէճէք իտի իսէ տէ, լիմանը մէզքիւրուն Օսմանը հարպ սէֆինէլէրի թարաֆընտան մու-հասէրէ հալինէ վազ օլունմասընա պէք-լէմէքտէ իտի։

Տէվլէթի Ալիէնին 63 խթիդրազընը 23 ինճի գուրաբ յունիս 14 տէ քէ.իսէ օ-լունուպ չըդան նիւմէրօլարը էսասիսի տիր։

1,801	տէն	1,900	100
5,101	տէն	5,200	100
5,801	տէն	5,900	100
17,001	տէն	17,100	100
17,176	տէն	17,200	25
20,201	տէն	20,300	100
28,501	տէն	28,600	100
29,701	տէն	29,800	100
30,101	տէն	30,200	100
31,601	տէն	31,700	100
32,001	տէն	32,100	100
32,801	տէն	32,900	100
33,101	տէն	33,200	100
39,401	տէն	39,500	100
48,901	տէն	49,000	100
56,601	տէն	56,700	100
57,401	տէն	57,500	100
60,001	տէն	60,100	100
62,501	տէն	62,600	100
70,301	տէն	70,400	102
71,401	տէն	71,500	100
75,701	տէն	75,800	100
78,601	տէն	78,700	100
79,301	տէն	79,400	100
82,601	տէն	82,700	100
84,501	տէն	84,600	100
91,601	տէն	91,700	100
94,701	տէն	94,800	100
96,501	տէն	96,600	100
100,201	տէն	100,300	100
109,101	տէն	109,200	100
113,701	տէն	113,800	100
119,401	տէն	119,500	100
119,901	տէն	119,975	100
121,001	տէն	121,100	100
131,901	տէն	132,000	100
138,901	տէն	139,000	100
141,501	տէն	141,600	100
149,701	տէն	149,800	100
150,701	տէն	150,800	100
154,001	տէն	154,100	100
155,701	տէն	155,800	100
160,901	տէն	161,000	100
175,001	տէն	175,100	100
175,501	տէն	175,600	100
177,701	տէն	177,800	100
179,401	տէն	179,500	100
181,801	տէն	181,900	100
197,601	տէն	197,700	100
201,601	տէն	201,700	100
205,701	տէն	205,800	100
220,801	տէն	220,900	100
226,901	տէն	227,000	100
227,901	տէն	228,000	100
239,701	տէն	239,800	100
249,001	տէն	249,100	100
250,501	տէն	250,600	100
251,001	տէն	251,100	100
257,801	տէն	257,900	100
258,901	տէն	259,000	100
261,201	տէն	261,300	100
268,001	տէն	268,100	100
272,401	տէն	272,500	100
274,701	տէն	274,800	100
275,301	տէն	275,400	100
280,101	տէն	280,200	100
285,601	տէն	285,700	100
297,201	տէն	297,300	100
297,701	տէն	297,800	100
297,901	տէն	298,000	100
298,401	տէն	298,500	100

Ճէման 7,000

ԱԶԳԱՅԻՆ

... Խմբագիր։

Արամեան երկսեռ Վարժարանիս տա-րեկան հարցաքննութիւններն պիտի սկսին ներկայ ամսոյս 11ին Երկուշաբ-թի և պիտի տեւեն մինչև 23 Շաբաթ, ս. ուսումեան ժամ 2 էն մինչև 5, և ցե-ւեկին 6 էն մինչև 10 ըստ հետեւեալ կարգադրի։

Բ. Կրօնագիտութիւն և Հայերէն։
Գ. Թուաբանութիւն, Հանրահաշիւ և երկրաչափութիւն։
Դ. Փոխադարձ թարգմանութիւնք և Բնական գիտութիւնք։
Ե. Պատմութիւն Ազգային և Ընդ-հանուր։
Զ. Տաճկերէն և Դաղղիարէն։
Է. Թուաբանութիւն (շարունակ.)
Ը. Աշխարհագրութիւն։
Թ. Կրօնագիտութիւն և պատմութիւն (շարունակ.)։
Ժ. Փոխադարձ թարգմանութիւնք և բնական գիտութիւնք։
Ի. Գծագրութիւն, Դեղագրութիւն, Ձեռարուեստ և Դաշնակ։
Ի. Հայերէն և Դաղղիարէն (շարու-նակ.)։
Ի. Տիեզերագրութիւն և Աշխարհա-գրութիւն։

Հետեւաբար Հոգաբարձութիւնս կը խնդրէ որ բարեհաճիք ազգասիրաբար քաջալերել և խրախուսել զուսանող մանկտիս ձեր պատուական ներկայու-թեամբ։

Մնամք յարգանօք

Դիւան Հոգաբարձութեան

Ատենադպիր Ատենապետ
Գ-ԷՐԷԼ Նորատանկեան Յով. Յովհաննէս

2/14 Յուլիս 1877
Ի Գատրգիւղ.

ԱԶԴ

Յառաջիկայ կիրակի (յուլիս 10) գիւղիս Ս. Սանդուխտ Եկեղեցւոյն տօ-նախմբութիւնն ըլլալով՝ Դեր. Տ. Խո-րէն Սրբազան Արքեպիսկոպոս Նար-Պէյ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ և պիտի ձեռնադրէ զտիրացու Կարա-պետ Պաղճեան զուսումնական Աւագ Սարկաւագն 'ի կուսակրօն քահանայու-թիւն Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ։

Կը հրաւիրուին բարեպաշտ հաւա-տացեալք որ այս սուրբ հանդիսին ներկայ գտնուելով միխիթարուին հոգե-ւորապէս արժանաւոր անձի մը 'ի քար-դապետութիւն կոչուելուն վկայ հան-դիսանալով։

'Ի Դիմաց
1877 յուլիս 6 Թաղ. Խորհրդոյ
Ռումէլի–Հիսար

Ատենադպիր Ատենապետ
Մկրտիչ Պետրոսեան Սիմոն Յովհաննէսեան

ԻԽԹԱՐ

Մանզումէի էֆքեար նամ ճէրիտէ միկին թաթիլի վուգու պուլուպ, սայէի ատալէթ-վայէի հազրէթի փաթիշահիտէ, հէրնէ գա-տար ճանիպի վալէյի Պապը սէրասքէրի-տէն, թաթիլի միւտէթի մուգարրէրէսի պուլունան իբի մահալն էվվել տախի, մագ-հարը լութֆ ու ինայէթ պույրուլարագ, երինէ նէյրինէ միւսաատէյի ալիյէ իհսան պույ-րուլմաղը էվէլի հղլէպտէն պուլունմագ-տա իսէ տէ, սիզիմ ճէրիտէմիզի գրաաթա բաղլէթ իտէն զէվաթը էքսէրի, վէ ալլ-խուսուս թաղրարատա, թիճճարը միւ-թէպէրանտէն պուլունմասը ճիհէթլէ, պիր-տէն պիրէ զապէթասըզ գարմալարը, ախզ ու իթալարընճա էնվայի գարար վէ միւշքի-լաթը մուճիպ օլաճաղընտան, մէգքիր միւշ-քիլաթը տէվլի նիյէթիյլէ, մէգքիր լութ-ֆա մաղհար պուլրուլունճաեա գատար։ Մէճմուայի Հավատիս նիսսիէլէրինտէն կէօնտէրմէ քիկի միւնասիպ կէօրէրէք, լա-զըմ կելէն մուգավէմէյի ազտ իյլէմիշ օլ-տուղումուզտան, վէ երինէ զապէթ ամրզ նամընա կելէն միւթէնա պէնալէր վէ մէք-թուպլար իշպու Մէճմուայի Հավատիստէ տէրճ իտիլմէկինտէն, էօյլէ պէնա վէ մէքթուպ իրսալինէ հիմմէթ իտէն ասսթ-լարըն վէ զաթլարըն, էվվէլքի կիպի քէն-տի խամիզէ իրսալէ տէվամէ հիմմէթլէրի-նի արզու վէ իխթար իտէրիզ։

ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ՍԱՀԻՊԻ ՄԷՍՈՒԼՈՒ ՂԱԶԷԹԱ

ՊՕՂՈՍ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ